

Chorvatsko

Daruvarsko

V Chorvatské republice žije v současnosti 10 tisíc občanů hlásících se k české národnosti. Mnozí z nich jsou členy krajských spolků. V zemi existuje celkem **31 Českých besed** (k listopadu 2017), jejichž zastřešujícím sdružením je **Svaz Čechů v Republice Chorvatsko** se sídlem v **Daruvaru**. Češi začali masivně osidlovat území dnešního Chorvatska v 18. století, kdy byla osvobozena východní část země (Slavonie) od turecké nadvlády. Slavonie byla zpustlá a řídkě osídlena, a tak v souladu s habsburskou politikou tzv. merkantilismu začaly být na tomto území zřizovány manufaktury: sklárny, mlýny, pivovary, tiskárny apod. Chorvatsko potřebovalo odborníky v jednotlivých oborech, a proto přijížděli specialisté z vyspělejších částí monarchie, mimo jiné z českých zemí. V druhé polovině 18. století dochází k zemědělské kolonizaci slavonské nížiny. Čeští a moravští přistěhovalci se dělí v zásadě do dvou skupin: na hraničáře a rolníky. Zájemci o přestěhování do Chorvatska měli totiž dvě možnosti: buď se usadit ve vojenské hranici, což přinášelo riziko vojenské služby a jiných závazků, nebo osidlovat zpustlé panské a magnátské velkostatky, ležící většinou více ve vnitrozemí; v tom případě však kolonisté museli převzít závazky, které platily pro místní chorvatské poddané, byť s určitým zvýhodněním pro začátek nové existence. V 19. století bylo české osídlování masovější a probíhalo rychleji a soustavněji. V západní Slavonii se na pozvání Izidora Jankoviće, majitele panství Daruvar a Pakrac, objevují české rodiny v roce 1810 (Končeničky, Brestov), roku 1826 přichází 68 českých rodin do Presadu (Preszad, pak Johannesdorf). Tato vesnice se stává prvním doloženým čistě českým sídlem, v následujících letech se přejmenovává na Ivanovo Selo, krajany je ale dodnes často zvaná Pémie.

Od poloviny 19. století postupuje též zvýšená koncentrace Čechů v chorvatských městech, kde působí jako hudebníci, divadelní umělci, lékaři, řemeslníci apod. Roku 1873 byla zrušena vojenská hranice, což dalo podnět k nové velké kolonizační vlně.

Chorvatsko a především okolí Daruvaru je prostoupeno bohatou činností krajských spolků – Českých besed a jednotlivých krajanů. Mezi nejvýznamnější patří Beseda v Daruvaru a Záhřebu. V Daruvaru má sídlo také **Svaz Čechů v Chorvatsku** a krajské nakladatelství a vydavatelství **Jednota**. Ve stejné budově má kancelář také poslanec za českou a slovenskou menšinu v Chorvatském Sněmu (Saboru). S uvedenými orgány český učitel spolupracuje. Činnost těchto organizací je spojena s častými kulturními a jinými akcemi, přehlídkami a prezentacemi, na jejichž přípravě a realizaci se čeští učitelé často podílejí. Vedle toho je v Chorvatsku celá řada hudebních, divadelních a jiných zájmových skupin, která vychází z české kultury a jejího rozvíjení. Největší krajskou akcí, která je jakýmsi vrcholem veřejného projevu české krajské komunity, jsou jednou za dva roky **Dožínky** (konají se pravidelně v červenci, v místě některé z větších besed). Jednotlivé besedy každý rok organizují dny české kultury.

K bohaté kulturní činnosti patří také hudební a taneční přehlídky, dvoudenní divadelní přehlídka a každoroční školní prezentace žáků a studentů **Naše jaro** v jednotlivých oborech: divadlo, tanec a psaní. A mnohé další akce.

V současnosti v Chorvatsku existují tyto samostatné české základní školy: Jana Amose Komenského v Daruvaru se čtyřmi obvodními školami (Dolany, Horní Daruvar, Lipovec, Dolní Střežany), škola Josefa Růžičky v Končenicích (s obvodní školou v Daruvarském Brestově a Dioši) a čtyřletá česká škola v Ivanově Sele (která je obvodní školou ZŠ v Hrubečném Poli). Výuka v nich probíhá podle zvláštních vyučovacích osnov v rámci platné chorvatské soustavy. To znamená, že by zde měla probíhat výuka od první třídy do osmé (v Chorvatsku poslední třída ZŠ) ve většině předmětů v českém jazyce a znalosti žáků by tomu měly odpovídat. Většinou mají žáci učebnice přímo vydané pro tento účel v Chorvatsku krajanským nakladatelstvím **Jednota** nebo jde o překlady z české produkce. Ve všech školách pracuje řada zájmových kroužků a rozvíjí se bohatá mimoškolní činnost.

Čeština a česká kultura se vyučuje na základních školách v různých částech Chorvatska, především v okolí Daruvaru. Není neobvyklé, že se výuka v některých místech obnoví a jinde zanikne. Výčet těchto škol nemusí být tedy v dané chvíli úplný: Daruvar, Končenice, Ivanovo Selo, Hrubečné Pole, Daruvarský Brestovec, Dioš, Lipovec, Velké Zdence, Dežanovec, Trojehlava, Hercegovac, Mezurač, Sirač, Šibovec, Lipovljany, Kaptol, Bjeliševac, Virovitice, Horní a Dolní Střežany, Bjelovar, Záhřeb, Sisak, Rijeka, Blagorodovac a Uljanik.

Výuka v ostatních školách probíhá jako nepovinný či zájmový předmět (ovšem vždy ohodnocený na vysvědčení). V některých destinacích jde o součást besední činnosti, která je organizována vždy ve spolupráci s místní školou. České mateřské školy jsou v Daruvaru (Ferda Mravenec) a v Končenicích. Daruvarské gymnázium má od svého založení (1954) s přestávkami české oddělení, kde probíhá standardní čtyřhodinová týdenní výuka českého jazyka a literatury. Studenti zde mohou z tohoto oboru též maturovat. Čeština se volitelně vyučuje na střední škole v Daruvaru, Hrubečném Poli a Záhřebu.

Krajanští učitelé v oblasti Daruvarska působí od roku 1997. (V dalších letech se počet učitelů ustálil na dvou až třech.) V tomto školním roce (2017/2018) zde působí dva učitelé.

Oba učitelé se o tyto školy dělí. Je jim místní komunitou určeno, které školy budou mít na starosti a to tak, aby docházelo podle úrovně žáků, požadavků jednotlivých besed a škol k jejich rovnoměrnému využití. Jádrem je vždy výuka v okolí Daruvaru a v Končenicích, každotýdenní docházka do Mateřské školy Ferda Mravenec v Daruvaru a Mateřské školy Končenice, na gymnázium a do základní školy. K tomu v jednotlivých intervalech přistupuje ještě výuka v ostatních školách v širokém okolí, včetně Záhřebu i ve nejvzdálenější destinaci – Rijece.

Z toho důvodu je v podstatě nezbytným prostředkem vlastní automobil, veřejná doprava je v Chorvatsku nesrovnatelně slabší než v ČR. Učitelé bydlí v Daruvaru, kde je jim vše důležité k dispozici. Jde o zhruba desetitisícové město s veškerou vybaveností, které je od Záhřebu vzdálené asi 150 km. Mimo jiné zde funguje česká besední knihovna Franty Buriana a české oddělení místní městské knihovny s bohatým fondem současné české literatury.

Kromě školní výuky probíhá individuální či skupinová výuka dospělých podle zájmu besed.

V každé základní škole a na každém kurzu češtiny se učitel musí přizpůsobit konkrétní jazykové situaci, konkrétním potřebám mluvčích. (Samozřejmě jde od úplných začátečníků po výuku srovnatelnou s našimi školami – jako je tomu na základních školách v Daruvaru, Končenicích a na daruvarském gymnáziu.)

Mimo tuto výuku se učitelé z České republiky podílejí na celé řadě podpůrných činností tak, jak si to krajanská komunita vyžaduje a jak se k tomu cítí být oni sami povoláni. Jde o pravidelné příspěvky do místního **Rádia Daruvar**, například o českém jazyce, spolupráci s místním nakladatelstvím a vydavatelstvím **Jednota** (korektura textů, pomoc s edicemi atp.), spolupráci s měsíčníkem pro děti **Koutek**, realizaci výukových projektů, rozvíjení spolupráce a partnerství s českými školami. Učitelé také pomáhají s divadlem, hudbou, tancem v místních besedách, podle svých schopností a zájmů.

Práce s krajany v Daruvaru, ale i v ostatních českých besedách v Chorvatsku, je velmi rozmanitá a záleží na učiteli, v jaké oblasti se bude angažovat nejvíce.